

Coll de pou al claustre de Sant Tomàs

Calldetenes

Ubicació

Comarca:	Osona
Lloc/Adreça:	Entorn rural de Calldetenes. Convent de Sant Tomàs de Riudeperes s/n (08506 Calldetenes)
Emplaçament	Des de la BV5202, al km 1, cal agafar el desviament a l'esquerra. Al claustre del convent

Coordenades:

Latitud:	41.93218
Longitud:	2.30257
UTM Est (X):	442179
UTM Nord (Y):	4642481

Classificació

Número de fitxa	08037 - 6
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Element arquitectònic
Estil / època:	Modern Barroc
Segle	XVI
Estat de conservació	Dolent
Notes de conservació:	Caldria una actuació immediata, ja que l'erosió de la pedra està molt avançada, corrent el perill de perdre's irremissiblement.
Protecció	Inexistent
Número inventari	Sí; IPA núm.41. ACCN:22529
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	Associació Sant Tomàs. c/Arquebisbe Alemany, 26 (08500 Vic)
Fitxes associades:	

Descripció

Coll de pou situat al centre de claustre del convent de Sant Tomàs de Riudeperes. S'assenta sobre una base circular on s'eleva un cos poligonal on es combinen formes còncaves i convexes, amb un escut esculpit a la part nord molt deteriorat, on es representa una mitra envoltada de formes vegetals. A la cara nord d'aquest cos, s'ha esculpit un altre escut amb la simbologia de Jesús. Sobre aquest cos poligonal s'assenten dues pilastres estriades amb capitells adossats a les quatre cares, que són d'estil compost, on es barregen motius jònics amb motius corintis. Sobre els capitells s'assenta el coronament del pou, que imita una forma arquitectònica, amb la presència d'un entaulament format per un arquitrau fet amb tres frisos, dos d'ells motllurats, que sostenen un frontó triangular de reduïdes dimensions amb molt voladís, que es recolza sobre una peça quadrangular amb volutes a ambdós costats.

Observacions:

A principis del 2007 l'escola que ocupa les instal·lacions del monestir deixarà l'edifici. És previst que durant el plaç de dos anys l'edifici sigui ocupat de manera esporàdica, però passat el període no es tenen plans d'ocupació, amb la qual cosa l'edifici pot ser venut o quedar-se sense ocupació, degradant-se encara més. (Continuació història) La prepositura de Sant Tomàs comptà en el temps de major vitalitat amb tres canonges i un parell de sacerdots beneficiats. Els documents que se situen entre el 1095 i el 1100 indiquen l'existència d'un prior anomenat Joan de Lledó. Al llarg del segle XIII i següent, hi trobem només els preposits, un o dos canonges. L'església comptà amb diversos beneficis creats als diferents altars. Una visita pastoral del 1357 fa esment dels altars de Sant Tomàs, de Santa Maria i Sant Pau. La comunitat era formada llavors per un preposit, un canonge i dos beneficiats. AA.DD (1984:177) A principis del segle XV, l'estat de la prepositura era pràcticament abandonat i algunes parts amenaçaven ruïna. Tots els documents i visites pastorals d'aquest període fan ressò d'aquest abandonament i parlen dels claustres, i dels seus capitells, sens dubte romànics, que es feien servir per aguantar testos de flors. AA.DD (1984:177) L'any 1476 es varen vendre els béns de la casa i el monestir per tal de restaurar l'església i el monestir, malgrat que tot fou molt superficial. A començaments del segle XVI, fins l'entrada de la família dels Caçador en règim de prepositura, només l'església es trobava dempeus i amb culte, però el monestir es trobava abandonat. L'any 1502 la prepositura recaigué en la figura de Guillem Caçador, auditor de la Rota Romana, capellà del Papa Juli II i més tard bisbe d'Alguer. El succeí el seu germà Jaume, que fou bisbe de Barcelona entre el 1545 i 1561, i el seu nebot, Guillem, també bisbe de Barcelona entre el 1561 i 1570. AA.DD (1984:177). Durant aquells anys la família Caçador transformà l'antiga canònica en un convent de franciscans. Segons la crònica de Francesc Marca, en prendre possessió fra Jeroni Rabassa de l'església de Sant Tomàs: "aquella no tenia cap capella com ara, només un atri en el qual hi havia alguns sepulcres antics i enterrades en ells persones d'il·lustres famílies, com AltarRiba i Riudeperes. La casa era tan petita que només ocupava el que ara s'anomena quarto del bisbe, amb un claustre molt petit i baix, amb horta oberta i sense vallar. El bisbe Guillem Caçador es va esforçar en costejar el Cor, les capelles, el claustre i altres dependències necessàries com la cisterna" AA.DD (1984:178)

Història

L'antiga canònica de Sant Tomàs de Riudeperes es troba entre els històrics masos de la Calvaria, Can Tona i la Vila Grossa, al nord del terme municipal. L'església es troba erigida dins de la històrica demarcació de Riudeperes, del primitiu terme del castell de Sant Llorenç i després de Medà. Les donacions més antigues donen testimoni que des de l'any 1045 com a mínim hi havia una església de Sant Tomàs al lloc anomenat Podium Aureli o Puigoriol, prop d'un gran domini, que des del segle XII es coneixia com la domus casal dels Riudeperes. AA.DD (1984:175) Aquesta església es trobava a prop d'on es troba l'actual edifici, i dels del 1086 els seus clergues vivien en forma de comunitat canonical. Amb aquests antecedents, el noble Berenguer Amaric, germà del canonge sagristà de Vic, Ricard, van demanar a l'arquebisbe de Tarragona i bisbe de Vic, que consagrés la nova església que s'havia edificat en honor a Sant Tomàs. Aquest canonge era un personatge influent dintre de la canònica vigatana, integrant del grup que el 1080 intentà reformar la canònica. Amb consentiment dels canonges de Vic, i del prior de Sant Tomàs, l'arquebisbe va consagrar l'església i va concedir als canonges agustinians que en tenien cura el dret de batejar-hi, tot i que no era una parròquia, i el dret de tenir cementiri i una sagrera. El bisbe va dedicar l'altar central a Sant Tomàs apòstol, el de la part sud a Santa Maria i el del nord a Sant Pau. D'aquesta manera es va introduir a Sant Tomàs de Riudeperes la regla agustiniana. El 1061 una nova donació és feta a l'església de Sant Tomàs als seus clergues, bé que encara no es pot assegurar que hi visquessin en una comunitat organitzada. Fins el 1086 no es té constància de que aquesta comunitat existia. Sembla, doncs, possible que Berenguer Amalric i el seu germà Ricard varen establir una comunitat canonical pels mateixos anys en què hom volia dur a terme la reforma de la canònica catedralícia de Vic. Segurament, a causa de la no acceptació de la vida regular a Vic, els dos germans, el 15 de gener de 1095, per tal d'assegurar la continuïtat de la vida canonical a l'església de Sant Tomàs, varen cedir el temple a la canònica de Santa Maria de Lledó, al bisbat de Girona, la comtat de Besalú. AA.DD (1984:175) Poc després de feta aquesta donació, es devia acabar la construcció de la nova església de Sant Tomàs, reedificada des dels seus fonaments i a expenses de Berenguer Amalric i el seu germà Ricard, en honor de Sant Tomàs, prop del Riudeperes. La consagració de l'església tingué lloc el 4 de novembre del 1095. AA.DD (1984:176) El monestir de Sant Tomàs tingué sempre com a protectors especials els senyors de la domus o casal de Riudeperes, els quals es batejaven i s'enterraven en el monestir, i des del segle XIV foren els seus únics feligresos. Els primers grans protectors foren els germans Berenguer Amalric i Ricard, segurament membres del llinatge dels Riudeperes, que li feren nombroses donacions fins a principis del segle XII a Osona i a Artés. La família Riudeperes, a més del casal o residència prop de Sant Tomàs, tenia diverses cases o graners a la seva sagrera, segons consta a la documentació familiar. Aquesta família es traslladà al Vallès, i s'extingí als vols del 1390. A més dels Riudeperes, també tenien dret a batejar-se els propietaris del mas Cucala, ara desaparegut, així com els Altarriba. AA.DD (1984:176) .També hi havia a l'altar major els vasos sepulcral dels Riudeperes i Altarriba. En reformar-se l'església es feren servir per a l'ampliació de la cisterna i posteriorment foren recuperades les pedres esculpides amb els escuts familiars i posades en un acrosoli del claustre renaixentista entorn al 1916. La tomba dels Altarriba és del segle XIV i consta de tres peces, dues amb l'escut i una altra amb una creu dins d'un cercle. La família Altarriba es convertí en una de les principals benefactores de Sant Tomàs a partir del segle XV, quan desaparegueren els Riudeperes. AA.DD (1984:177)

Bibliografia

AA.DD (1985) Inventari de Patrimoni Arquitectònic. Direcció General de Patrimoni Cultural. Generalitat de Catalunya. AA.DD. (1995) Calldetenes. Imatges en el temps. Primera part (1911-1960). Ajuntament de Calldetenes. Calldetenes AA.DD. (1984) Calldetenes a Catalunya romànica. Vol II. Osona I. Enciclopèdia catalana. Pàg. 171- 182 MEMBRADO, M (1927) Memòria històrica publicada con ocasió del 25 aniversario de la erección canónica del noviciado de los Padres camilos en el convento de Santo Tomás Apóstol. Madrid. PLADEVALL, A (1969) Sant Tomás de Riudeperes. A "Hoja Diocesana" núm 471. Vic. VILAMALA I SALVANS, J (2002) De Sant Martí de Riudeperes a Calldetenes. Passat i present d'un poble

